

УДК 636.033(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/2226-0099.2025.143.1.29>

СУЧАСНИЙ СТАН ГАЛУЗІ М'ЯСНОГО СКОТАРСТВА В УКРАЇНІ

Кірович Н.О. – к.с.-г.н.,

доцент кафедри технологій виробництва і переробки продукції тваринництва,

Одеський державний аграрний університет

orcid.org/0000-0002-9177-8832

Дідур Л.І. – аспірант кафедри технологій виробництва і переробки

продукції тваринництва,

Одеський державний аграрний університет

orcid.org/0009-0001-7639-5665

Проведено моніторинг основних показників галузі скотарства України із акцентуванням уваги на м'ясному напрямку продуктивності та визначені основні перспективи його розвитку. Наразі, спостерігається стійка тенденція до зменшення поголів'я великої рогатої худоби, яка є результатом системних економічних, структурних і технологічних трансформацій в аграрному секторі. М'ясне скотарство в Україні, як самостійна галузь тваринництва, перебуває на етапі структурного реформування й адаптації до ринкових умов. Серед основних невирішених проблем галузі слід відмітити відсутність достатньої кількості племінного поголів'я спеціалізованих м'ясних порід, недостатньо розвинена кормова база, відсутність достатньої кількості пасовищ, зношеність інфраструктури та слабкий розвиток логістичних і переробних ланцюгів. Сучасний стан виробництва та споживання м'яса в Україні характеризується низкою структурних диспропорцій, що зумовлюють нестабільність галузі. Особливо тривожною є тенденція зменшення чисельності спеціалізованих м'ясних порід великої рогатої худоби, яка є більш вразливою до економічних змін, ніж молочне скотарство. Це свідчить про низьку конкурентоспроможність м'ясного напрямку в умовах ринку, а також відсутність стратегічного державного втручання. Скорочення відбувається на фоні загального зростання споживчого попиту на яловичину, що призводить до розриву між виробництвом та внутрішніми потребами. Як наслідок, ціни на м'ясо зростають, а рівень споживання на душу населення залишається нижчим за рекомендовані норми. Галузь м'ясного скотарства в Україні має значний потенціал, проте її ефективний розвиток потребує цілеспрямованої державної політики, інвестицій, оновлення матеріально-технічної бази та підтримки наукових досліджень. Підхід до інтенсифікації цієї галузі має бути комплексним і включати такі елементи як вдосконалення селекційної роботи, модернізацію технологій утримання й відгодівлі тварин, а також створення стимулів для фермерів і інвесторів. Особливе значення у цьому контексті має регіональна адаптація м'ясного скотарства – з урахуванням ґрунтово-кліматичних, економічних та соціальних умов.

Ключові слова: м'ясне скотарство, динаміка поголів'я, яловичина, продовольча безпека, конкурентоспроможність.

Kirovych N.O., Didur L.I. Current state of the beef cattle industry in Ukraine

The main indicators of the livestock industry of Ukraine were monitored with an emphasis on the meat direction of productivity and the main prospects for its development were identified. Currently, there is a steady trend towards a decrease in the number of cattle, which is the result of systemic economic, structural and technological transformations in the agricultural sector. Beef cattle breeding in Ukraine, as an independent branch of livestock farming, are at the stage of structural reform and adaptation to market conditions. Among the main unresolved problems of the industry, it should be noted the lack of a sufficient number of breeding livestock of specialized meat breeds, an insufficiently developed feed base, the lack of a sufficient number of pastures, dilapidated infrastructure, and weak development of logistics and processing chains. The current state of meat production and consumption in Ukraine is characterized by a number of structural imbalances that lead to instability in the industry. Of particular concern is the trend of decreasing

numbers of specialized beef cattle breeds, which are more vulnerable to economic changes than dairy cattle. This indicates the low competitiveness of the meat sector in market conditions, as well as the lack of strategic state intervention. The reduction occurs against the background of an overall increase in consumer demand for beef, which leads to a gap between production and domestic needs. As a result, meat prices are rising, and per capita consumption remains below recommended norms. The meat livestock industry in Ukraine has significant potential, but its effective development requires targeted state policy, investments, updating of the material and technical base, and support for scientific research. The approach to intensification of this industry should be comprehensive and include such elements as improving breeding work, modernizing animal husbandry and fattening technologies, as well as creating incentives for farmers and investors. Of particular importance in this context is the regional adaptation of beef cattle breeding – taking into account soil-climatic, economic and social conditions.

Key words: *beef cattle breeding, livestock dynamics, beef, food security, competitiveness.*

Актуальність теми дослідження. М'ясне скотарство є однією з найважливіших підгалузей тваринництва, що забезпечує населення високоякісною продукцією – яловичиною. В умовах сучасного ринку питання підвищення ефективності м'ясного виробництва, забезпечення стабільного приросту живої маси тварин і покращення якісних характеристик м'яса набувають особливої актуальності. Це обумовлено як зростанням попиту на тваринницьку продукцію, так і потребою у зміцненні продовольчої безпеки держави.

Проте в Україні м'ясне скотарство тривалий час залишалося недостатньо розвиненим. Сьогодні спостерігається зменшення чисельності великої рогатої худоби, особливо м'ясного напрямку продуктивності, що негативно впливає на загальні обсяги виробництва яловичини. Значна частина тварин утримується в умовах дрібнотоварних господарств, де відсутні належні технології вирощування й відгодівлі, що призводить до низької продуктивності та погіршення якісних характеристик м'ясної продукції.

Постановка проблеми. Аналіз наукових досліджень виявив, що сучасний стан галузі м'ясного скотарства в Україні характеризується суперечливими тенденціями, що поєднують системні проблеми та перспективи розвитку. Як зазначає Кутас О. О. [9], значна частина яловичини в країні надходить від забою вибракуваних тварин молочних порід, що не забезпечує високих якісних характеристик продукції. Це свідчить про слабку спеціалізацію галузі та недостатній розвиток м'ясного напрямку скотарства.

Пуцентейло П. Р. [11] підкреслює, що низька ефективність виробництва зумовлена недосконалістю технологій вирощування, слабкою селекційною роботою, а також нераціональним використанням кормових ресурсів.

Додатково на ситуацію впливає обмежена державна підтримка. За даними Копитець Н. Г. та Волошина В. М. [6, 8], відсутність фінансових інструментів стимулювання та інвестування гальмує модернізацію галузі, що призводить до втрати її конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку. Голембівський С. О. [2] зазначає, що на фоні глобального попиту на якісну яловичину Україна демонструє нестабільні обсяги виробництва, що залежить від випадкових економічних факторів, а не стратегічного планування.

Крім того, існує об'єктивна необхідність адаптації систем ведення м'ясного скотарства до конкретних ґрунтово-кліматичних умов регіонів України. Зокрема, Південь країни вирізняється своєрідними агрокліматичними характеристиками – високою температурою повітря, дефіцитом вологи, специфічним кормовим ресурсом, – що вимагає пошуку оптимальних технологій вирощування тварин і відбору найбільш адаптованих до цих умов порід.

На думку Вожегової Р. А., Голобородька С. П. та Димова О. М. [1], важливим фактором є адаптація технологій до специфіки ґрунтово-кліматичних умов регіонів, зокрема Півдня України, де є значні, але недостатньо використані ресурси для випасного утримання.

У дослідженні, присвяченому аналізу сучасного стану тваринництва Одеській області, підтверджується загальноукраїнська тенденція: попри зростання інтересу до м'ясного скотарства, воно залишається малопоширеним і характеризується відсутністю інтеграції у сучасні аграрні кластери [5].

Враховуючи вище представлені матеріали, метою даної публікації став аналіз існуючих статистичних даних щодо динаміки поголів'я великої рогатої худоби в тому числі м'ясного напрямку продуктивності, виробництву яловичини в Україні та висвітленню можливих шляхів стимулювання розвитку м'ясного скотарства.

Методика досліджень. Матеріалом для досліджень слугували офіційні показники Державної служби статистики України галузі скотарства у різних формах господарювання сільськогосподарських підприємств за даними Державного комітету статистики України. Аналіз проводили використовуючи економіко-статистичні, абстрактно-логічні, монографічні методи, які дозволили встановити динаміку чисельності поголів'я зазначеного виду тварин і виробництва яловичини, а також провести загальну оцінку стану виробництва.

Результати досліджень. М'ясне скотарство в Україні, як самостійна галузь тваринництва, перебуває на етапі структурного реформування й адаптації до ринкових умов. Незважаючи на наявність природних передумов – значні площі пасовищ, різноманітні кормові ресурси, сприятливий клімат у ряді регіонів, – продуктивність м'ясного напрямку великої рогатої худоби залишається на невисокому рівні.

Згідно з поданими даними (рис. 1), спостерігається стійка тенденція до зменшення поголів'я великої рогатої худоби, яка є результатом системних економічних, структурних і технологічних трансформацій в аграрному секторі. Якщо у 1990 році загальна чисельність великої рогатої худоби перевищувала 25 млн голів, то станом на 2024 рік цей показник знизився до менш ніж 2,2 млн голів, що свідчить про падіння більш ніж у 11 разів.

Таке скорочення є наслідком кількох ключових чинників: демонтажу радянської системи планування, зменшення обсягів державної підтримки, невігідності виробництва яловичини у порівнянні з іншими галузями, а також втрати частини територій із високою щільністю тваринництва.

Зменшення чисельності поголів'я великої рогатої худоби негативно впливає на забезпечення продовольчої безпеки країни, знижує обсяг внутрішнього виробництва м'яса та призводить до посилення імпортозалежності.

За даними Державної служби статистики України [10], структура стада здебільшого формується за рахунок молочного напрямку, тоді як частка спеціалізованого м'ясного скотарства залишається маргіальною. Це обумовлено як економічними труднощами в аграрному секторі, так і слабкою підтримкою з боку держави щодо розвитку саме м'ясного скотарства.

Станом на останні роки, чисельність поголів'я великої рогатої худоби в Україні продовжує зменшуватися, особливо це стосується м'ясних порід (рис. 2).

В умовах недостатньої рентабельності виробництва, скорочення обсягів державного фінансування, а також втрати частини територій, які раніше були важливими осередками тваринництва, галузь зазнала значних трансформацій. Здебільшого м'ясна продукція надходить від вибракуваних тварин молочного напрямку, що значною мірою впливає на якісні показники яловичини.

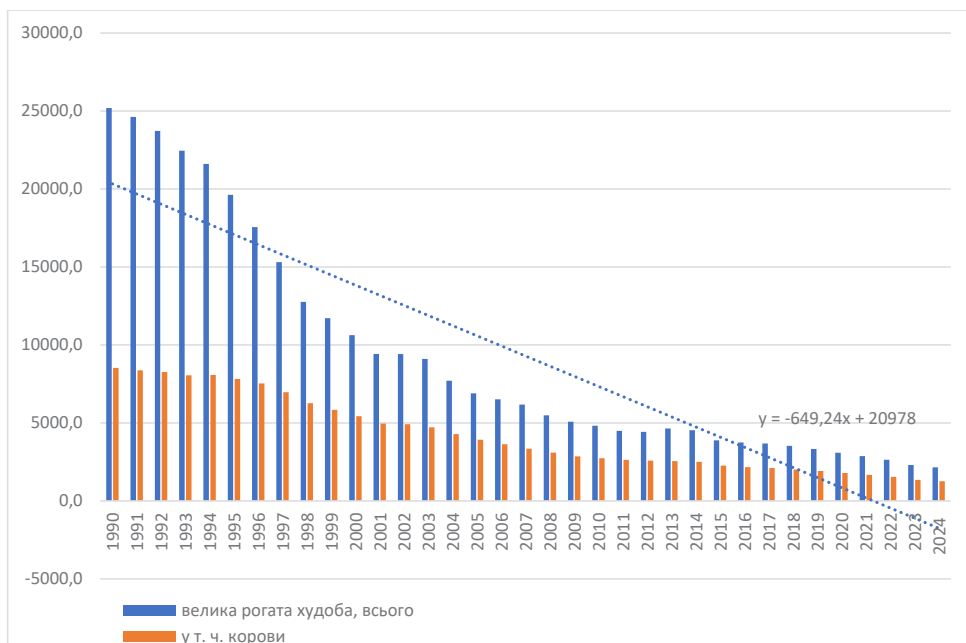

Рис. 1. Динаміка поголів'я великої рогатої худоби в Україні за 1990–2023 роки, тис. голів

Джерело: Побудовано авторами за даними [10]

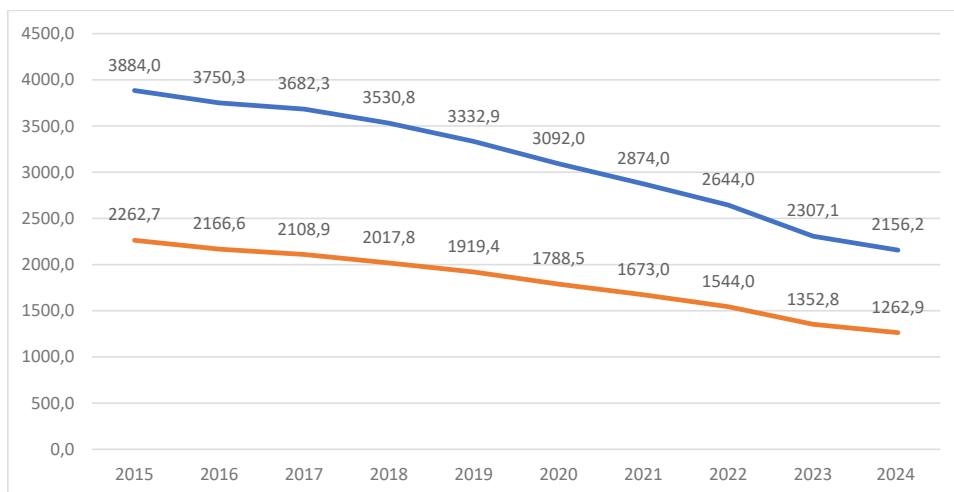

Рис. 2. Тенденція чисельності поголів'я великої рогатої худоби в Україні за 2015–2024 роки, тис. голів

Джерело: Побудовано авторами за даними [10]

Водночас, як зауважує Тимченко Л. О. [13], існує потенціал для зростання галузі за умов впровадження сучасних технологій відгодівлі, використання

генетично цінного поголів'я м'ясних порід, зокрема абердин-ангусів, лімузинів, шароле та герефордів, а також оптимізації віку забою.

Певна частина фермерських господарств та сільськогосподарських підприємств почали впроваджувати інтенсивні технології вирощування, орієнтуючись на якісну м'ясну продукцію для внутрішнього споживання та експорту.

Водночас залишається низка невирішених проблем, серед яких – відсутність достатньої кількості племінного поголів'я, недостатньо розвинена кормова база, зношеність інфраструктури та слабкий розвиток логістичних і переробних ланцюгів. Суттєвим стримувальним чинником також є нестача кваліфікованих кадрів у галузі зоотехнії та ветеринарії.

У дослідженні Копитець Н. Г. та Волошина В. М. [7] зазначено, що ринок м'яса в Україні характеризується зменшенням поголів'я великої рогатої худоби, що негативно впливає на обсяги виробництва яловичини. Це, в свою чергу, призводить до зростання цін на м'ясну продукцію та зниження її доступності для населення.

Сучасний стан виробництва та споживання м'яса в Україні характеризується низкою структурних диспропорцій, що зумовлюють нестабільність галузі (рис. 3).

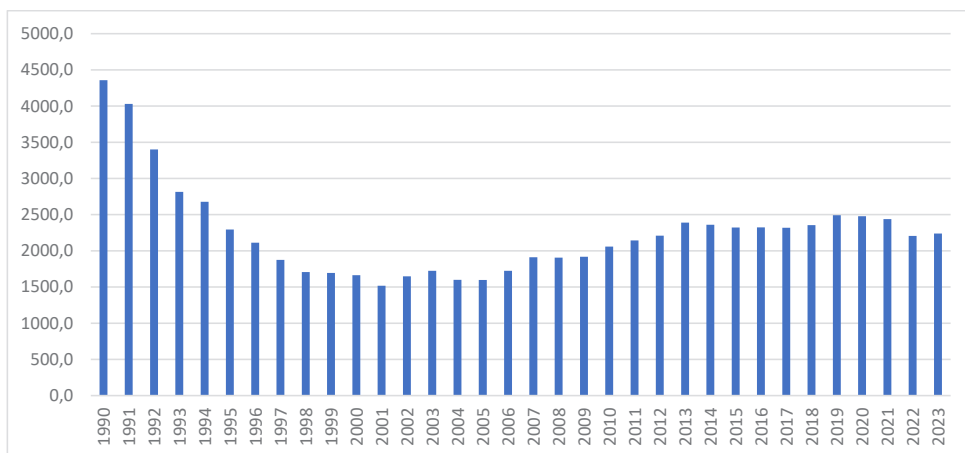

Рис. 3. Виробництво м'ясо (у забійній масі) у період 1990–2023 роки, тис.т.

Джерело: Побудовано авторами за даними [10]

У період 1990–2023 роки зберігається негативна динаміка, хоча її темпи дещо сповільнилися. Особливо тривожною є тенденція зменшення чисельності м'ясних порід, яка є більш вразливою до економічних змін, ніж молочне скотарство. Це свідчить про низьку конкурентоспроможність м'ясного напрямку в умовах ринку, а також відсутність стратегічного державного втручання.

Скорочення відбувається на фоні загального зростання споживчого попиту на яловичину, що призводить до розриву між виробництвом та внутрішніми потребами. Як наслідок, ціни на м'ясо зростають, а рівень споживання на душу населення залишається нижчим за рекомендовані норми.

Згідно з дослідженням Сегеди С. А. [12], протягом 1990–2001 років спостерігалось значне зниження споживання м'яса та м'ясопродуктів на одну особу – з 68,2 кг до 31,1 кг, що становить зменшення на 54,4%. Хоча в період з 2002 року відзначалося поступове зростання споживання до 56,1 кг, однак цей рівень

залишається нижчим за показник 1990 року на 17,74% та не досягає раціональної норми у 80 кг на особу.

Гримак А. В. [3, 4] у своєму аналізі ринку м'ясного скотарства вказує на низьку купівельну спроможність населення та подорожчання енергоносіїв як основні чинники, що стримують розвиток галузі. Також відзначено нееквівалентний обмін між переробними підприємствами і сільським господарством, що знижує мотивацію виробників до збільшення обсягів виробництва м'яса.

Загалом, сучасний стан виробництва та ринку м'яса в Україні потребує комплексного підходу до вирішення наявних проблем, включаючи підтримку вітчизняних виробників, стимулювання розвитку м'ясного скотарства та забезпечення доступності м'ясної продукції для населення.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Узагальнюючи викладене, слід зазначити, що галузь м'ясного скотарства в Україні має значний потенціал, проте її ефективний розвиток потребує цілеспрямованої державної політики, інвестицій, оновлення матеріально-технічної бази та підтримки наукових досліджень у сфері зоотехнії.

Галузь м'ясного скотарства України потребує комплексного підходу, що включає вдосконалення селекційної роботи, модернізацію технологій утримання й відгодівлі тварин, а також створення стимулів для фермерів і інвесторів. Особливе значення у цьому контексті має регіональна адаптація м'ясного скотарства – з урахуванням ґрунтово-кліматичних, економічних та соціальних умов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Вожегова Р. А., Голобородько С. П., Димов О. М. Сучасний стан скотарства в Україні: реалії сьогодення та шляхи відродження. URL: <https://doi.org/10.33694/978-966-1550-33-8-2021-0-0-16-24> (дата звернення 15.05.2025)
2. Голембівський С. О. Сучасні тенденції розвитку м'ясного скотарства в Україні. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/54932/1/Tezy_Vidnovlennia%20ta%20innovatsiinyi%20rozvytok%20tvarynnystva%20v%20umovakh%20suchashykh%20vyklykiv_2024_93-98.pdf (дата звернення 20.05.2025)
3. Гримак А. В. Особливості функціонування ринку продукції м'ясного скотарства. *Економіка та управління АПК*. 2020. № 2. С. 31–40. URL: <https://doi.org/10.33245/2310-9262-2020-159-2-31-40>. (дата звернення 20.05.2025)
4. Гримак А. В. Маркетингова оцінка стану розвитку м'ясного скотарства. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10906535> (дата звернення 12.05.2025)
5. Кірович Н., Ясько В., Ткаченко І., Елфеел А. Сучасний стан тваринництва Одещини. *Аграрний вісник Причорномор'я*. 2019. Вип. 95. С. 53–59. URL: <https://abbsl.osau.edu.ua/index.php/visnuk/issue/view/9/5> (дата звернення 20.05.2025)
6. Копитець Н. Г., Волошин В. М. Ринок м'яса великої рогатої худоби: виробництво та ціна. *Галицький економічний вісник*. Тернопіль: ТНТУ, 2019. Том 61. № 6. С. 7–13. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/31605> (дата звернення 16.05.2025)
7. Копитець Н. Г., Волошин В. М. Сучасний стан та тенденції ринку м'яса. *Економіка АПК*. 2020. № 6. С. 59–67. URL: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.2020.06059> (дата звернення 20.05.2025)
8. Копитець Н. Г., Волошин В. М. Розвиток скотарства в кризових умовах. *Економіка та управління АПК*. 2023. № 1. С. 64–76. URL: <https://doi.org/10.33245/2310-9262-2023-181-1-64-76> (дата звернення 19.05.2025)
9. Кутас О. О. Перспективи розвитку м'ясного скотарства в Україні. URL: <https://dSPACE.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b6efd4c7-54fd-4c22-bc44-152366e8caf6/content> (дата звернення 20.05.2025)

10. Офіційний сайт державної служби статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua>

11. Пуцентейло П. Р. Конкурентоспроможність м'ясного скотарства України: теорія і практика: монограф. Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2011. 420 с.

12. Сегеда С. А. Статистичний аналіз споживання м'яса та м'ясопродуктів в Україні. *Економіка АПК*. 2020. № 3. С. 36–46. URL: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202003036> (дата звернення 18.05.2025).

13. Тимченко Л. О. Підвищення ефективності використання великої рогатої худоби для збільшення виробництва яловичини в Україні. актуальні проблеми економіки. 2024. № 10 (280). С. 55–60. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2024/10/10.24._topic_Liudmyla-O.-Tymchenko-54-60.pdf (дата звернення 20.05.2025)